

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland  
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt  
Dreef 3, tweede etage  
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

Bert Grotenhuis

BEL/GRN

Telefoonnummer +31 235144247

grotenhuish@noord-holland.nl

1 | 13

**Betreft: Strategie Noord-Hollandse aanpak stikstofproblematiek  
2021-2022**

Verzenddatum

**23 MAART 2021**

Kenmerk

1586466/1586470

Geachte leden,

Uw kenmerk

In 2019 en 2020 is de stikstofproblematiek één van de belangrijkste prioriteiten van ons college geweest en is er veel werk verzet om deze problematiek aan te pakken. Ook dit jaar zal de stikstofproblematiek ons voor uitdagingen plaatsen en de gemoederen bezighouden. De meest recente blikvanger was het aannemen door de Tweede Kamer van de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (hierna: Wsn) op 10 december 2020. De Eerste Kamer heeft hierover gestemd op 9 maart 2021. Deze wet is in hoge mate bepalend voor de koers die ons college de komende jaren zal varen. Over deze koers, die kan worden samengevat met het adagium: 'twee doelstellingen, twee sporen', informeren wij u met deze brief.

## 1. Rol Provinciale Staten

Wij vinden het belangrijk uw Staten nauwgezet en regelmatig te betrekken bij de ontwikkelingen in dit dossier. De inhoud van deze brief hebben wij besproken met uw Statencommissie Natuur, Landschap en Gezondheid op 8 en 11 februari jongstleden. Tijdens deze bespreking kwam, onder andere, de vraag aan de orde welke rol uw Staten vervullen in het stikstofdossier. Dit lichten wij toe in deze paragraaf.

De Wsn adresseert als besluitvormende bestuursorganen de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en ons college. Deze wettelijke rolverdeling betekent dat uw Staten in de uitvoering van de Wsn geen besluitvormende rol hebben. Desondanks hechten wij aan een goede betrokkenheid van uw Staten bij dit complexe en belangrijke dossier. Deze betrokkenheid hebben wij in de afgelopen anderhalf jaar ervaren, ten aanzien van het stikstofdossier en aanpalende onderwerpen zoals het Masterplan biodiversiteit, de Voedselvisie, het afronden

Postbus 3007  
2001 DA Haarlem  
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33  
2012 DE Haarlem  
www.noord-holland.nl  
Kvk-nummer 34362354  
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

van het Natuurnetwerk Nederland en het Programma Natuurontwikkeling. Wij zijn van mening dat, gelet op de grote maatschappelijke impact van het stikstofdossier, het bepalen van de doelen in het stikstofdossier een kaderstellende taak is, die past bij de bevoegdheid van uw Staten. Om die reden treft u bij deze brief een voordracht aan, ter vaststelling door uw Staten, waarin wij de provinciale vertaling van de doelen uit de wet hebben vervat. Deze provinciale vertaling spitst zich toe op elk van de stikstofgevoelige Natura2000-gebieden en elk van de sectoren die voor stikstofuitstoot zorgen. Met de vaststelling van de voordracht bepalen uw Staten dus de ambitie en de kaders voor de verdere aanpak van de stikstofproblematiek.

Ook beschikken uw Staten over het budgetrecht. Dat betekent dat wij uw Staten om instemming zullen vragen over alle aangelegenheden die dit budgetrecht raken, bijvoorbeeld via de vaststelling van de kaderbrief, begroting, jaarstukken en via het jaarlijks door uw Staten vast te stellen Programma Natuurontwikkeling.

Vanzelfsprekend blijven wij uw Staten voorzien van alle informatie die u nodig hebt om uw kaderstellende en controlerende taken op een goede manier uit te voeren. De eerdere technische briefings door het RIVM over de werking van AERIUS (8 juni 2020) en door onze eigen medewerkers over de provinciebrede en gebiedsgerichte aanpak (op 7 februari jl. en op 1 oktober 2020) waren hier, wat ons betreft, geslaagde voorbeelden van. Hier gaan wij, in overleg met de griffie, graag mee door. Zo zullen wij een digitale sessie organiseren over de werkwijze van de gebiedsgerichte aanpak, omdat uw Staten hier graag meer gevoel bij willen krijgen. Ook werkbezoeken kunnen – mits de coronamaatregelen het toelaat – hierbij behulpzaam zijn. Voor Westzaan wordt een fysiek bezoek gepland.

## **2. Twee doelstellingen: natuurherstel en economische ontwikkeling**

De aanleiding van de stikstofcrisis was dat de Afdeling bestuursrecht-spraak van de Raad van State op 29 mei 2019 een streep zette door het Programma Aanpak Stikstof (PAS), dat als basis diende voor vergunningverlening van activiteiten die stikstofuitstoot veroorzaakten. Het PAS kende – hoewel, zo bleek, op juridisch onjuiste wijze vormgegeven – een dubbeldoelstelling: natuurherstel en economische ontwikkeling. Deze dubbeldoelstelling blijft voor ons college onverminderd actueel en relevant. Dit lichten wij in deze paragraaf nader toe.

### Natuurherstel

Gelet op de staat van onze natuur en de trend van biodiversiteitsverlies is een aanzienlijke reductie van de stikstofuitstoot noodzakelijk. De

doelstelling die is verwoord in de Wsn is voor ons college het vertrekpunt bij de uitvoering van het beleid. Dat betekent dat landelijk vóór 2025 tenminste 40% van de hectares met voor stikstof gevoelige habitats (leefomgevingen) in Natura 2000-gebieden onder de kritische depositiewaarde<sup>1</sup> (hierna: KDW) moet worden gebracht. Voor 2030 geldt dit voor tenminste 50% van de hectares en voor 2035 voor tenminste 74%. In de voordracht bij deze brief stellen wij aan uw Staten voor hoe deze wettelijke doelen, die voor heel Nederland zijn geformuleerd, 'vertaald' kunnen worden naar de Noord-Hollandse situatie. Dit doen wij door doelen te formuleren per stikstofgevoelig Natura 2000-gebied en per stikstofuitstotende sector.

#### Economische ontwikkeling

Een gunstige staat van de natuur en een gezonde leefomgeving zijn echter ook randvoorwaarden voor nieuwe maatschappelijke en economische ontwikkelingen, zoals woningbouw, infrastructurele en industriële activiteiten en agrarische bedrijfsvoering. Het vernietigen van het PAS heeft geleid tot het vertragen of vastlopen van veel maatschappelijke en economische activiteiten. Het weer op gang brengen hiervan rekenen wij tot onze opgave, zeker gelet op de effecten van de coronacrisis. Hierbij hebben wij overigens het adagium van de commissie-Remkes in het achterhoofd: niet alles kan. Dat betekent dat in de komende jaren soms scherpe keuzes gemaakt moeten worden.

### **3. Twee sporen: provinciebrede- en gebiedsgerichte aanpak**

Reductie van de stikstofuitstoot (en daarmee -neerslag) kan worden bewerkstelligd via een provinciebrede- en gebiedsgerichte aanpak. Wij structureren onze inzet in het stikstofdossier langs deze twee sporen, die wij hierna kort toelichten en in de paragrafen 4 en 5 verder uitwerken.

#### Spoor 1: provinciebrede aanpak

Deze maatregelen kenmerken zich door hun algemene, landelijke of provinciebrede bereik. Te denken valt aan strengere normering of verbodsbepalingen (zoals de verlaging van de maximumsnelheid op rijkswegen), het stimuleren van innovatieve technieken in de agrarische sector of de industrie of (fiscale) heffingen op uitstoot. Dergelijke maatregelen komen doorgaans ten goede aan de afname van de 'stikstofdeken'<sup>2</sup> die over Nederland ligt. Voor veel economische sectoren ligt het primaat voor maatregelen bij de Rijks- of Europese overheid. In die gevallen benutten wij onze contacten in Den Haag en Brussel om besluitvorming te bevorderen die gunstig is voor Noord-Holland. Echter, wij

---

<sup>1</sup> De kritische depositiewaarde is de grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het habitat significant wordt aangetast door de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofneerslag.

<sup>2</sup> De term 'stikstofdeken' wordt vaak gebruikt voor de hoge hoeveelheid stikstof in de atmosfeer afkomstig van verder afgelegen bronnen.

kunnen als provinciaal bestuur ook provinciale maatregelen treffen. Onze aanpak lichten wij toe in paragraaf 4.

#### Spoor 2: gebiedsgerichte aanpak

Naast de provinciebrede aanpak is ook een gebiedsgerichte aanpak nodig, waarmee wij maatwerk per stikstofgevoelig Natura 2000-gebied leveren. Het is onze taak om deze gebiedsgerichte aanpak vorm te geven en te regisseren. Een gebiedsgerichte aanpak biedt de mogelijkheid om doelen en maatregelen te combineren tot een integrale aanpak, zodat gewerkt kan worden aan reductie van de stikstofuitstoot én aan realisatie van het Natuurnetwerk Nederland, het tegengaan van bodemdaling, verbetering van de waterkwaliteit of versterking van de landbouwstructuur. De gebiedsgerichte aanpak is in 2020 gestart. In paragraaf 5 gaan wij dieper in op de gebiedsgerichte aanpak.

#### **4. Eerste spoor: provinciebrede aanpak**

Veel algemene maatregelen liggen op het werkterrein van de Rijksoverheid of de Europese Unie. Echter, ook op provinciale schaal is veel mogelijk. Ons college heeft besloten om in 2021 de volgende provinciebrede maatregelen uit te voeren.

##### Aanpassingen in de vergunningverlening

De provincie is, op grond van de Wet natuurbescherming, bevoegd gezag voor vrijwel alle vergunningverlening voor activiteiten die in onze provincie tot stikstofuitstoot leiden. Ten aanzien van de vergunningverlening ondernemen wij de volgende activiteiten:

- a) Ontwikkeling Regionaal Stikstof Registratie Systeem. Het Rijk kent reeds een stikstofregistratiesysteem, waarmee stikstofruimte kan worden uitgegeven die is ontstaan als gevolg van (onder andere) de snelheidsvermindering op rijkswegen. Wij hebben hier succesvol gebruik van kunnen maken bij het vlot-trekken van woningbouwprojecten in onze provincie. In 2021 werken wij verder aan een vergelijkbaar systeem op regionale schaal (het zogenaamde Regionaal Stikstof Registratie Systeem of RSRS), waarin stikstofruimte kan worden 'bewaard' en later uitgegeven. De mogelijkheid om stikstofruimte te bewaren is geregeld in ons besluit van 17 november 2020. Wij kunnen hiermee vrijgemaakte<sup>3</sup> en vrijgevallen<sup>4</sup> ruimte borgen. In ontwikkeling is de faciliteit om die ruimte er weer uit te halen. Dat heeft nog best wat voeten in de aarde. Efficiëntie, juridische houdbaarheid en zeggenschap over inbreng en uitgave van ruimte

<sup>3</sup> Van vrijmaken is sprake bij bijvoorbeeld extern salderen, waarbij na afdracht aan de natuur (30%) de overige 70% kan worden benut voor ontwikkelingen.

<sup>4</sup> Van vrijvallen is sprake indien bronmaatregelen worden getroffen waardoor ruimte ontstaat, bijvoorbeeld snelheidsverlaging, waardoor voertuigen minder uitstoten.

moeten goed geregeld worden. Ook moeten transacties te borgen en te volgen zijn. In het bestuurlijk overleg met de minister van LNV op 11 februari jl. is dat belang ook over en weer benadrukt.

- b) Vaststellen prioritering voor het uitgeven van stikstofruimte uit het RSRS. Bij de verdere ontwikkeling van het RSRS komt ook een prioriteringsvraagstuk om de hoek kijken, want de behoefte aan stikstofruimte is groter dan de beschikbaarheid. Ons college zal medio 2021 deze prioritering vaststellen in nader uit te werken beleidsregels. Vanzelfsprekend zijn de prioriteiten die wij in ons coalitieakkoord hebben gesteld, hierbij leidend. Omdat veel stikstofuitstoot voorbij de provinciegrens gaat, stemmen wij hierbij af met andere provincies. Daarnaast is het goed om inzicht te hebben welke stikstofbehoefte er in de provincie is. Dit onderwerp bespreken wij op de verschillende tafels met belanghebbenden.

In een aantal sectoren worden vanuit andere duurzaamheidsdoelstellingen (bijv. CO<sub>2</sub>-reductie) transitie ingezet. Deze transitie leiden vaak op de (middel)lange termijn ook tot stikstofreductie, maar de transitie zelf kost stikstofruimte, bijvoorbeeld omdat een wind- of een zonnepark moet worden aangelegd. Bij het vaststellen van een prioritering is dit voor ons een belangrijke invalshoek. Daarnaast wensen ook private partijen en bijvoorbeeld gemeenten stikstofruimte in het RSRS te borgen. Wij spannen ons bij de doorontwikkeling van het RSRS in om dit in beeld te houden.

- c) Extern salderen met productierechten voor dieren. Gesprekken met vertegenwoordigers van alle sectoren over het gebruik van deze instrumenten hebben in grote mate van zorgvuldigheid plaatsgevonden. In de afgelopen maanden hebben verschillende provincies extern salderen met productierechten voor dieren (veehouderijen) opengesteld. Wij hebben besloten ook in Noord-Holland hiertoe over te gaan en streven ernaar om de Beleidsregel intern en extern salderen Noord-Holland per 1 april 2021 daarop aan te passen. De waarborgen die zijn getroffen achten wij voldoende om te voorkomen dat ongewenste effecten ontstaan, zoals een run op veehouderijen om stikstofruimte te verwerven. Zo is interprovinciaal en met de minister afgesproken dat nauwlettend gevolgd wordt welke effecten extern salderen heeft. Ook heeft de minister aangegeven een jaarlijkse evaluatie voornemens te zijn. In Noord-Holland hebben wij ook verkend of er nu al problemen zijn bij het vrijkomen van agrarische bebouwing. Dat is niet het geval. Met de sectoren gezamenlijk hebben wij besproken of het gebruik van het instrument tot ongewenste effecten zou kunnen leiden. Daarvan is niet gebleken. Omdat extern salderen alleen mogelijk is bij een vergunningaanvraag, is de vrijwilligheid voor deelnemers gegarandeerd.

Om te zorgen dat de natuur erop vooruitgaat komt bij extern salderen 30% van de vrijkomende ruimte ten goede aan de natuur en kan 70% voor ontwikkeling worden ingezet.

- d) Verleasen van stikstofrechten. Wij maken het verleasen van stikstofrechten per 1 april 2021 mogelijk door aanpassing van de Beleidsregel intern en extern salderen Noord-Holland. Bij verleasen is sprake van het tijdelijk beschikbaar stellen van stikstofruimte, omdat een vergunninghouder niet alle ruimte benut. Hiermee kan een ontwikkeling tot stand worden gebracht die tijdelijk stikstofruimte vraagt. Te denken valt aan de bouw van woningen; tijdens de bouwfase is er sprake van een tijdelijke piek van stikstofuitstoot vanwege het gebruik van onder andere machines. Na de oplevering van de woningen neemt de uitstoot vervolgens sterk af. Na afloop van de activiteit krijgt de vergunninghouder de verleaste ruimte weer terug. Wel wordt tijdens het verleasen *tijdelijk* 30% stikstofruimte afgeroomd, zodat tenminste een tijdelijk gunstig effect op de natuur ontstaat. Latente ruimte in een vergunning wordt overigens niet verleasd. Daarmee wordt voorkomen dat verleasen ertoe kan leiden dat er méér stikstofuitstoot plaatsvindt.

#### Ruimtelijk beleid

De commissie-Remkes beschouwt het ruimtelijk beleid als een belangrijk instrument om stikstofuitstoot terug te brengen, bijvoorbeeld door voorwaarden te scheppen voor noodzakelijk transitie. Wanneer wij bestaande ruimtelijke instrumenten in onze Omgevingsverordening kunnen inzetten om dit te bewerkstelligen, doen wij dit.

#### Woningbouw

Noord-Holland heeft een grote woningbouwopgave. In de Metropoolregio Amsterdam moeten tot 2030 175.000 woningen worden gebouwd. Met name in de regio-Zaanstad en langs de binnenduinrand leidt de stikstofproblematiek tot vertraging bij bouwprojecten. In 2020 hebben Rijk, provincie, gemeenten en marktpartijen gezamenlijk een aantal kortetermijnoplossingen ingezet (zoals de verlaging van de maximumsnelheid op rijkswegen) om de woningbouwproductie weer op gang te krijgen. Hierdoor is het in Noord-Holland gelukt om de bouw van circa 9.000 woningen alsnog te laten doorgaan; het grootste aantal in Nederland. Ten aanzien van woningbouwknelpunten in de regio-Zaanstad nemen wij deel aan een door de gemeente en het ministerie van BZK geïnitieerde aanpak voor de regio-Zaanstad, welke samenhangt met de gebiedsgerichte aanpak stikstof. Deze pilot kan zo nodig later worden uitgebreid naar andere regio's.

Rijk, provincie, gemeenten en marktpartijen verkennen ook nieuwe oplossingsrichtingen, zoals:

- onderzoeken of zekerheid over de stikstofruimte al bij vaststelling van het bestemmingsplan (dus eerder in het besluitvormingsproces) gegeven kan worden;

- een vrijstelling van de vergunningplicht voor bouwactiviteiten (na een ecologische toets en intern salderen);
- het gebruik van schonere machines en logistiek en de aanpak van bedrijven, die veel stikstof uitstoten ten gunste van woningbouwprojecten. Wij hebben goed in beeld hoeveel stikstofruimte de woningbouwproductie de komende jaren vraagt. Wij zetten erop in dat de hierboven genoemde verkenningen hier een bijdrage aan leveren. Gezien de zeer beperkte bijdrage van woningbouw aan de stikstofproblematiek en de grote urgentie die bestaat om woningen te bouwen geven wij in 2021 de hoogste prioriteit aan maatregelen, die ervoor zorgen dat er meer woningen gebouwd kunnen worden. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de Handreiking stikstofarm bouwen, welke vorig jaar gereed is gekomen.

### Mobiliteit

De provincies Noord-Holland en Flevoland geven samen vorm aan het Regionaal Mobiliteitsprogramma (hierna: RMP). De basis hiervoor ligt in de ambitie om de CO<sub>2</sub>-uitstoot te reduceren; tegelijkertijd stelt het RMP zich een gezondere leefomgeving, grotere verkeersveiligheid en betere en toegankelijker bereikbaarheid ten doel. In het RMP, dat ook in de provinciale Verkeer- en Vervoerberaden is besproken, staan beoogde maatregelen, waarvan een deel ook een positief effect heeft op de stikstofuitstoot uit wegverkeer. Te denken valt aan maatregelen die leiden tot minder vervoerskilometers, schonere en zuiniger voertuigen en aanpassingen aan het asfalt voor zuiniger rijden. Hierbij worden ook de resultaten van het door uw Staten gevraagde en uitgevoerde onderzoek naar snelheidsverlaging op provinciale wegen meegenomen. Voor een aantal gebieden bieden de resultaten van dat onderzoek kansen. Het exacte effect van het RMP op de stikstofneerslag wordt medio 2021 berekend. Wanneer het RMP zijn minimale doel haalt van een 22% CO<sub>2</sub>-reductie (van 5,4 megaton naar 4,2 megaton) betekent dit een daling van grofweg 1-2% op de totale stikstofneerslagneerslag in de natuurgebieden (circa 10 tot 30 mol per hectare per jaar). In de verdere uitwerking van het RMP zullen wij maatregelen waardoor er minder stikstof wordt uitgestoten in de nabijheid van Natura 2000-gebieden, hoger prioriteren.

### Landbouw

De agrarische sector heeft haar stikstofuitstoot de laatste decennia sterk teruggebracht. Desondanks heeft zij nog steeds een aanzienlijk aandeel in de stikstofuitstoot en is zij de grootste landelijke uitstoter van ammoniak. Gelukkig zien wij dat de agrarische sector zich ervan bewust is dat zij verder moet verduurzamen en innoveren en bereid is hierin te investeren. Het Rijk heeft een aantal algemene maatregelen aangekondigd, die een bijdrage gaan leveren aan stikstofreductie in de agrarische sector. Voor agrariërs die hun bedrijf willen beëindigen heeft het ministerie van LNV een gerichte opkoopregeling en binnenkort een beëindigingsregeling gecreëerd. Tevens worden door het Rijk subsidie-regelingen opengesteld voor het verduurzamen van stallen, voor coaching en opleidingen, regiobijeenkomsten, een omschakelfonds voor

boeren die willen extensiveren of omschakelen naar kringlooplandbouw en het steunen van proefbedrijven die maatregelen gaan testen. Deze instrumenten sluiten goed aan op ons eigen beleid in de Voedselvisie. Naast deze algemene regelingen zijn er voor Noord-Hollandse agrariërs provinciale instrumenten beschikbaar die ook benut worden voor de afronding van het Natuurnetwerk Nederland. Dat zijn: subsidieregelingen voor aankoop, verplaatsing of beëindiging van bedrijven, functiewijziging van grond dat agrarisch in gebruik is naar natuur, ontpachting en natuurbeheer. Deze instrumenten bestaan reeds en worden voortgezet. Hier komen wij in paragraaf 5 op terug. Tenslotte gaan wij met de agrarische sector in gesprek over welke kansen en ontwikkelingsmogelijkheden wij in onze provincie te bieden hebben. Hiertoe laten wij een *Agrarische Kaart Noord-Holland* opstellen, naar analogie van de *Agrarische Kaart Nederland*: een systematiek waarbij gebieden worden aangewezen waar de functie landbouw centraal staat.

#### Havens en industrie

Het bevorderen van maatregelen bij havens en industriële bedrijven is een taak van de Rijksoverheid en de havens en bedrijven. Hierbij is de wettelijk voorgeschreven verplichting om gebruik te maken van de 'best beschikbare techniek' (hierna: BBT). BBT richt zich op het bereiken van een hoog niveau van bescherming van het milieu met de voor de sector meest doeltreffende, economische haalbare techniek om de uitstoot en andere nadelige gevolgen voor het milieu zoveel mogelijk te beperken of te voorkomen. Het Rijk zet de BBT-aanpak de komende jaren voort.

Het Planbureau voor de Leefomgeving verwacht, met de BBT-maatregelen, in de sector industrie en energie een verdere reductie van stikstofuitstoot met 27% tot 2030 ten opzichte van 2018. In het kader van het Klimaatakkoord staat deze sector ook voor de opgave om de CO<sub>2</sub>-uitstoot te reduceren met als gevolg ook vermindering van NO<sub>x</sub> uitstoot. Met de BBT-aanpak en de CO<sub>2</sub>-maatregelen staat de industrie voor de opgave tot circa 50% NO<sub>x</sub>-reductie te komen in 2030. Naast de verplichte BBT-aanpak heeft het Rijk een uitgebreid instrumentarium beschikbaar voor CO<sub>2</sub>-reductie en verduurzaming.

Wetgeving bepaalt dat de vermindering van stikstofuitstoot voortkomend uit BBT-maatregelen ten goede komt aan de natuur en niet beschikbaar is voor (nieuwe) ontwikkelingen. Voor het verkrijgen van aanvullende stikstofruimte zijn extra maatregelen nodig die de stikstofuitstoot doen afnemen, de zogenaamde 'BBT-plus-maatregelen'. Het Rijk onderzoekt met de havens en industrie welke BBT-plus-maatregelen mogelijk zijn en welke financiële middelen daar tegenover kunnen staan.

De provincie heeft echter ook een eigen verantwoordelijkheid. Zo biedt de stikstofproblematiek een extra stimulans om kansen voor een gezonder leefomgeving te verzilveren. Wij sluiten voor onze aanpak in de sector havens & industrie aan bij de maatregelen vanuit milieuwetgeving, energietransitie, het Klimaatakkoord en het Schone Lucht Ak-



koord. Aan de haven- en industrietafel organiseren wij het gesprek tussen vertegenwoordigers van de Noord-Hollandse haven- en industrie-sector. In 2021 bespreken wij met hen een stikstofaanpak, waarin zowel de mogelijkheden tot (aanvullende) stikstofreductie als de behoefte aan economische ontwikkelruimte van de sector worden betrokken.

Veel belangrijke scheepvaartroutes liggen dicht bij Natura 2000-gebieden, ook in Noord-Holland. In het eerste kwartaal van 2021 verwachten wij de uitkomsten van een onderzoek naar stikstofuitstoot van de binnenscheepvaart. Verder hebben wij recent de Uitvoeringsregeling subsidie Duurzame Zeehavens vastgesteld, op basis waarvan projectfinanciering mogelijk is.

Tenslotte stimuleren wij innovaties binnen het midden- en kleinbedrijf (MKB), omdat deze (onder andere) een bijdrage leveren aan duurzaamheidsdoelstellingen. Voor ondernemers zijn verschillende provinciale regelingen beschikbaar, zoals het versnellingsprogramma GO!-NH voor duurzame innovaties in het MKB, het Innovatiefonds Noord-Holland (INH) voor de financiering van vroege fase-innovaties binnen topsectoren en het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH), een investeringsfonds voor de financiering van gevestigde duurzame bedrijven en projecten.

## **5. Tweede spoor: gebiedsgerichte aanpak**

### Integrale aanpak en regie provincie

Volgens de commissie-Remkes stond het ontbreken van samenhang tussen de sectoren natuur, landbouw en industrie de stikstofaanpak in de weg. Dit vindt ons college een zeer terechte conclusie. In het landelijk gebied komen veel beleidsmatige vraagstukken samen: natuur, landbouw en voedselproductie, waterkwaliteit, klimaatadaptatie, bodemdaling, regionale economie, recreatie, erfgoed en omgevingskwaliteit zijn voorbeelden van beleidsthema's waar de provincie een belangrijke rol speelt. De afgelopen jaren hebben wij vanuit het programma voor Natura 2000-herstelmaatregelen al grote inspanningen gepleegd voor het stoppen van de achteruitgang en het verbeteren van de kwaliteit van de (stikstofgevoelige) natuur. Dit programma (met een budget van € 32 miljoen) gaat nu zijn laatste jaar in; dit jaar worden de laatste van de circa 350 maatregelen uitgevoerd. Enkele voorbeelden hiervan zijn: het verwijderen van rimpelroos in de Duinen Den Helder - Callants-oog, een plagproject in het Zwanenwater en het aanleggen van petgaten in polder Westzaan.

Wij hebben, naast ons eerste spoor van de provinciebrede aanpak, in 2020 voorbereidingen getroffen om ook de stikstofproblematiek mee te nemen in al lopende gebiedsprocessen zoals in de Oostelijke Vechtplassen en in Laag Holland. Daarnaast zijn nieuwe gebiedsprocessen (zoals Zuid-Kennemerland en de binnenduinrand bij Bergen-Schagen gestart, waarbij naar verschillende opgaven wordt gekeken, zoals het verlagen

van de stikstofuitstoot en het afronden van het Natuurnetwerk Nederland. In onderstaande tabel staat een overzicht van de voortgang van de uitrol van de gebiedsgerichte aanpak. Deze aanpak zetten wij in 2021 voort, zodat medio 2021 in alle stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden de gebiedsgerichte aanpak is gestart. Met de gebiedsgerichte aanpak richten wij ons op bron- en herstelmaatregelen die in, en direct grenzend aan, de Natura 2000-gebieden genomen kunnen worden. De activiteiten in het eerste spoor behoren niet tot de gebiedsgerichte aanpak, maar worden separaat hiervan opgepakt.

Natura 2000-gebied	Stand van zaken, januari 2021
Duinen en Lage Land Texel	Het aspect stikstof en het realiseren van de Natura 2000-doelstellingen wordt door de gebiedsregisseur meegenomen bij het afronden van de laatste delen van het NNN.
Duinen overig (Duinen Den Helder-Callantsoog, Zwanenwater & Pettemerduinen, Schoorlse Duinen en het Noordhollands Duinreservaat)	Gebiedsproces is eind 2020 gestart.
Eilandspolder	In Eilandspolder-West liep reeds een gebiedsproces vanuit het Verkenningjaar agrarisch natuurbeheer. In februari 2021 wordt dit gebiedsproces verbreed tot een integraal gebiedsproces, waarbij opgaven zoals natuur, landschap, recreatie, landbouw, water en bodemdaling worden meegenomen. Eilandspolder-Oost maakt onderdeel uit van dit gebied.
Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	In het Wormer- en Jisperveld liep reeds een gebiedsproces vanuit het Verkenningjaar agrarisch natuurbeheer. In februari 2021 wordt dit gebiedsproces verbreed tot een integraal gebiedsproces (zie toelichting bij Eilandspolder). Voor de Kalverpolder start in de loop van 2021 het gebiedsproces.
Polder Westzaan	In Westzaan liep reeds een gebiedsproces vanuit de noodzaak om de Natura 2000-doelen te realiseren (verbrakking). Dit is eind 2020 uitgebreid met de opgave vanuit de Gebiedsgerichte aanpak.
Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske	Uiterlijk in het tweede kwartaal van 2021 start het gebiedsproces.
Kennemerland-Zuid	Gebiedsproces is eind 2020 gestart.
Naardermeer	Er loopt reeds een project voor de NNN-afronding bij de schil rond het Naardermeer. Uiterlijk in het tweede kwartaal van 2021 wordt dit gebiedsproces verbreed tot een integraal gebiedsproces (zie toelichting bij Eilandspolder).
Oostelijke Vechtplassen	Het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen loopt sinds eind 2017. Er wordt komende tijd onderzocht welke projecten uit dit akkoord al een bijdrage leveren aan de Gebiedsgerichte aanpak stikstof. Wij streven ernaar de GGA-doelstellingen in dit gebied zoveel als mogelijk te realiseren via een koppeling aan lopende projecten, uiteraard voor zover hiermee de GGA-doelstellingen voldoende kunnen worden gerealiseerd.

### Werkwijze

De uitvoering van deze gebiedsprocessen, waar de Natura 2000- / stikstofopgave deel van uitmaakt, ziet er als volgt uit. Met de wettelijke doelstelling als vertrekpunt wordt per stikstofgevoelig Natura 2000-gebied bekeken hoe de stikstofneerslag kan worden verminderd (bronmaatregelen). De provincies hebben de taak om binnen twee jaar na inwerkingtreding van de Wet stikstofreductie en natuurversterking, per

Natura 2000-gebied een gebiedsplan vast te stellen. Hierin wordt de provinciale bijdrage aan het bereiken van de landelijke stikstofdoelstelling uitgewerkt. Het gebiedsplan komt tot stand met alle betrokken overheden en gebiedspartners, zoals de gemeenten, agrarische sector, waterschappen en de terreinbeherende organisaties. Zo zal, als vervolg op het hiervoor genoemde programma van herstelmaatregelen, een nieuw pakket aan herstelmaatregelen worden geformuleerd. De basis voor het uitwerken van deze herstelmaatregelen zijn de geldende Natura 2000-beheerplannen. In een aantal Natura 2000-gebieden eindigt de looptijd van het beheerplan in de komende jaren. In deze gebieden wordt een evaluatie uitgevoerd, op basis waarvan nieuwe besluitvorming over deze beheerplannen kan plaatsvinden. In de gebieden waar de beheerplannen nog langere tijd van kracht zijn (o.a. de duingebieden) zal, in aanvulling op deze beheerplannen, per gebied een inhoudelijke analyse worden uitgevoerd om na te gaan/te controleren of de maatregelen nog actueel zijn. Bij het bepalen van de herstelmaatregelen geven wij de voorkeur aan systeemgerichte maatregelen die zich richten op een duurzame instandhouding van de te beschermen natuur. Voorbeelden daarvan zijn verbetering van de waterkwaliteit en het opnieuw laten stuiven van het duin. Zo verwachten wij in de loop van 2021 zowel verder te werken aan de verbetering van de natuur en steeds scherper te krijgen welke herstelmaatregelen het beste genomen kunnen worden.

#### Agrarisch gebruik

Boeren hebben een belangrijke rol in sommige Natura 2000-gebieden, met name in Laag Holland. Zij vervullen vaak de rol van natuurbeheerder (op percelen waar de hoofdfunctie natuur is) of als agrarisch natuurbeheerder (op percelen waar de hoofdfunctie agrarisch is). Sommige Natura 2000-doelen zijn niet haalbaar zonder enig agrarisch gebruik.

Daarom zullen wij per Natura 2000-gebied bepalen welke maximale neerslag uit agrarisch gebruik past bij een goed beheer van de gronden in het desbetreffende gebied. Dit noemen wij de beheercheck. De hoeveelheid stikstofdaling die in het kader van de gebiedsgerichte aanpak vanuit de agrarische sector in een gebied zal worden gevraagd kan niet verder gaan dan deze ondergrens. Zo erkennen wij de rol van agrarisch beheer in sommige Natura 2000-gebieden en maken wij duidelijk dat wij ons niet enkel op de stoppers richten, maar ook op de blijvers. De uitkomsten van de beheercheck worden ook betrokken bij het opstellen van de agrarische kaart Noord-Holland. Bij de uitvoering van de gebiedsgerichte aanpak is de inzet van alle instrumenten die de provincie ter beschikking heeft, denkbaar. Op de ene plek is het wegnemen van de stikstofuitstoot door bedrijfsverplaatsing of -beëindiging de beste oplossing, terwijl elders innovatieve technieken kunnen resulteren in meer stikstofreductie en lagere kosten, waarbij ook ondernemersruimte voor de agrariërs blijft bestaan.

#### Financiering van de gebiedsgerichte aanpak

Bij het uitvoeren van de integrale, gebiedsgerichte aanpak komen ook verschillende geldstromen samen. Zo heeft de minister van LNV voor de komende tien jaar bijna € 5 miljard beschikbaar gesteld voor enerzijds

bronmaatregelen (€ 2 miljard) en anderzijds natuurherstelmaatregelen voor overbelaste stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden (€ 2,84 miljard). De provincies hebben eind 2020 via het 'Programma Natuur' een indicatieve verdeling van dit laatste bedrag gemaakt. Voor Noord-Holland komt voor de eerste drie jaar € 42 miljoen beschikbaar. Wij zullen in de eerste helft van 2021 concrete afspraken met de minister maken over de besteding voor de eerste drie jaar. Deze drie jaar worden benut om een scherper beeld te krijgen van de noodzakelijke maatregelen voor de daaropvolgende jaren. Over het Programma Natuur hebben wij uw Staten onlangs in een aparte brief geïnformeerd.

Naast de middelen die via het Programma Natuur beschikbaar komen, lopen ook de afspraken van het Natuurpact (2013) door. Met de Natuurpact-middelen is de afgelopen jaren reeds een omvangrijk natuurherstelprogramma uitgevoerd. Ook deze middelen houden wij beschikbaar voor de uitvoering van natuurherstelmaatregelen in het kader van de gebiedsgerichte aanpak. In sommige gevallen zullen maatregelen die bijdragen aan reductie van de stikstofuitstoot, ook bijdragen aan de afronding van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). In die gevallen kunnen wij de middelen inzetten die voor het afronden van het NNN beschikbaar zijn. Voor de afronding van het NNN wordt bij Eerste begrotingswijziging aan uw Staten voorgesteld om voor deze coalitieperiode een budget van € 43 miljoen beschikbaar te stellen, waarmee mede op basis van volledige schadeloosstelling gronden voor het NNN beschikbaar moeten komen. Op een vergelijkbare wijze is denkbaar dat de € 18 miljoen Impulsgelden bodemdaling, die wij in 2020 van het Rijk hebben ontvangen, beschikbaar worden gesteld wanneer het tegengaan van bodemdaling en stikstofreductie hand-in-hand gaan.

Wij zetten ons in voor het zo effectief mogelijk benutten van alle beschikbare middelen. Over de inzet van de beschikbare budgetten rapporteren wij in het jaarlijks door uw Staten vast te stellen Programma Natuurontwikkeling. De structuur van het Programma Natuurontwikkeling wordt hierop aangepast.

## 6. Tot slot

Op 10 februari jl. hebben wij over de koers die in deze brief staat beschreven, beraadslaagd met de Provinciale Regietafel Stikstof. Hierin nemen, onder voorzitterschap van onze commissaris van de Koning, vertegenwoordigers van verschillende maatschappelijke sectoren deel. Wij zijn eenieder die de afgelopen tijd heeft bijgedragen aan de aanpak van de stikstofproblematiek, hiervoor zeer erkentelijk. Ook in 2021 blijven wij graag van hun inzichten gebruik maken en blijven wij het overleg voeren met zowel de Provinciale Regietafel Stikstof als met de sectorgerichte tafels voor landbouw, natuur, havens en industrie en wonen, die elk onder voorzitterschap van de desbetreffende portefeuillehouder uit ons college staan.

Wij hebben uw Staten in deze brief een actueel en volledig overzicht gegeven van de ontwikkelingen in het stikstofdossier. Een dossier dat in 2020, ondanks de coronacrisis, voortdurend actueel is geweest en ook in 2021 niets aan actualiteit zal inboeten. Wij zien ernaar uit om samen met uw Staten te komen tot de beste inzet voor onze mooie provincie en daarmee recht te doen aan wat onze bewoners, bedrijven, instellingen en onze natuur nodig hebben. Dat daarin keuzes moeten worden gemaakt is evident. Dat zal soms complex zijn, maar ons college zal dit slechts doen na alle betrokken partijen te hebben gehoord, op een weloverwogen wijze, en in het volle besef dat zowel het natuurherstel als de economische ontwikkeling van Noord-Holland hierom vragen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,



provinciesecretaris

**R.M. Bergkamp**



voorzitter

**A.Th.H. van Dijk**

Afschrift aan: Provinciale Regietafel Stikstof

Bijlage (1): voordracht Provinciale Staten

## Bijlage 1

### Uitleg bij tabellen:

Om de doelstellingen te halen voor elk gebied, moet de stikstofneerslag afnemen. De in de tabellen hieronder genoemde streefwaardes in mol stikstof zijn bepaald met de aanname dat op elke hectare in een gebied de neerslag evenveel afneemt. In werkelijkheid heeft elke bronmaatregel een ruimtelijk effect: dichtbij de bronmaatregel is het effect sterker dan verder weg. Dit betekent dat om de streefwaardes te halen, een ruimtelijke spreiding van bronmaatregelen nodig is. Om schijnnaauwkeurigheid te voorkomen, zijn de streefwaarden op 50 mol afgeronde getallen. Om bijvoorbeeld de doelstelling 40% van het oppervlak van stikstofgevoelige habitats onder de KDW te behalen voor Duinen Den Helder – Callantsoog dient er in 2025 een afname van zo'n 250 mol aan stikstofneerslag te zijn. In het geval dat deze 250 mol op alle hectares in dat gebied afgenomen zou zijn is ook de doelstelling van 50% in 2030 gehaald. Om de doelstelling van 74% in 2035 te halen zal er nog eens een afname van zo'n 100 mol aan stikstofneerslag moeten komen, dus in totaal een afname van 350 mol.

Gebied	Streefwaarde te behalen depositiereductie in mol (t.o.v. AERIUS 2020)		
	2025 (40% onder KDW)	2030 (50% onder KDW)	2035 (74% onder KDW)
Duinen Den Helder - Callantsoog	250	250	350
Duinen en Lage Land Texel	100	100	200
Eilandspolder	300	300	300
Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	350	350	500
Kennemerland-Zuid	200	250	500
Naardermeer	0	0	300
Noordhollands Duinreservaat	250	300	600
Oostelijke Vechtplassen	0	0	350
Polder Westzaan	250	300	400
Schoolse Duinen	300	500	650
Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	300	300	350
Zwanenwater & Pettemerduinen	250	250	400

## Doelstelling depositiedaling per gebied per sector

Omdat het uitgangspunt is dat elke sector minimaal evenredig bijdraagt aan bovenstaande dalingen van stikstofneerslag, kan uitgerekend worden hoeveel elke sector in elk gebied zou moeten bijdragen. Hiervoor zijn de AERIUS-data die de herkomst van de neerslag per sector weergeven, het uitgangspunt. AERIUS is een rekenprogramma dat landelijk wordt gebruikt om stikstofuitstoot en -neerslag te berekenen. De aanname is hier dat de daling van neerslag van de bronmaatregelen gelijkmatig over het hele gebied plaatsvindt. Onderstaande cijfers zijn daarom nadrukkelijk een indicatie.

Duinen Den Helder-Callantsoog				
Sector	Aandeel depositie	Streefwaarde te behalen depositiereductie in mol (t.o.v. AERIUS 2020)		
		2025	2030	2035
<b>buitenland</b>	35%	87	87	122
<b>landbouw</b>	18%	45	45	63
<b>ammoniak van zee</b>	29%	72	72	101
<b>overige sectoren</b>	7%	18	18	25
<b>wegverkeer</b>	3%	8,3	8,3	12
<b>scheepvaart</b>	5%	12	12	17
<b>industrie</b>	2%	4,4	4,4	6,2
<b>vervoer en overig verkeer</b>	1%	2,7	2,7	3,8



# Provincie Noord-Holland

## Duinen en Lage Land Texel

Sector	Aandeel depositie	Streefwaarde te behalen depositiereductie in mol (t.o.v. AERIUS 2020)		
		2025	2030	2035
buitenland	37%	37	37	73
landbouw	17%	17	17	34
ammoniak van zee	29%	29	29	58
overige sectoren	7%	7,5	7,5	15
wegverkeer	2%	2,4	2,4	4,7
scheepvaart	5%	5,2	5,2	10
industrie	2%	1,5	1,5	3
vervoer en overig verkeer	1%	0,8	0,8	1,6

## Eilandspolder

Sector	Aandeel depositie	Streefwaarde te behalen depositiereductie in mol (t.o.v. AERIUS 2020)		
		2025	2030	2035
buitenland	30%	90	90	90
landbouw	41%	123	123	123
ammoniak van zee	5%	14	14	14
overige sectoren	9%	26	26	26
wegverkeer	6%	17	17	17
scheepvaart	4%	13	13	13
industrie	3%	10	10	10
vervoer en overig verkeer	2%	5,7	5,7	5,7



## Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske

Sector	Aandeel depositie	Streefwaarde te behalen depositiereductie in mol (t.o.v. AERIUS 2020)		
		2025	2030	2035
buitenland	29%	102	102	145
landbouw	34%	117	117	168
ammoniak van zee	4%	13	13	18
overige sectoren	12%	43	43	62
wegverkeer	10%	34	34	49
scheepvaart	5%	18	18	26
industrie	4%	14	14	20
vervoer en overig verkeer	3%	8,8	8,8	13

## Kennemerland-Zuid

Sector	Aandeel depositie	Streefwaarde te behalen depositiereductie in mol (t.o.v. AERIUS 2020)		
		2025	2030	2035
buitenland	36%	73	91	182
landbouw	20%	39	49	98
ammoniak van zee	15%	30	37	74
overige sectoren	10%	20	25	50
wegverkeer	7%	14	18	36
scheepvaart	6%	12	15	30
industrie	4%	7,4	9,2	18
vervoer en overig verkeer	2%	4,3	5,4	11

Naardermeer				
Sector	Aandeel depositie	Streefwaarde te behalen depositiereductie in mol (t.o.v. AERIUS 2020)		
		2025	2030	2035
buitenland	29%	0	0	86
landbouw	36%	0	0	109
ammoniak van zee	2%	0	0	7,4
overige sectoren	13%	0	0	40
wegverkeer	10%	0	0	30
scheepvaart	5%	0	0	14
industrie	3%	0	0	7,5
vervoer en overig verkeer	2%	0	0	6

Noordhollands Duinreservaat				
Sector	Aandeel depositie	Streefwaarde te behalen depositiereductie in mol (t.o.v. AERIUS 2020)		
		2025	2030	2035
buitenland	34%	86	103	206
landbouw	21%	53	64	127
ammoniak van zee	19%	48	58	115
overige sectoren	9%	22	27	53
wegverkeer	5%	13	16	32
scheepvaart	5%	14	16	33
industrie	4%	10	12	24
vervoer en overig verkeer	2%	3,8	4,5	9,1



# Provincie Noord-Holland

## Oostelijke Vechtplassen

Sector	Aandeel depositie	Streefwaarde te behalen depositiereductie in mol (t.o.v. AERIUS 2020)		
		2025	2030	2035
buitenland	30%	0	0	104
landbouw	40%	0	0	142
ammoniak van zee	2%	0	0	8,4
overige sectoren	9%	0	0	33
wegverkeer	9%	0	0	32
scheepvaart	5%	0	0	16
industrie	2%	0	0	8,6
vervoer en overig verkeer	2%	0	0	6,7

## Polder Westzaan

Sector	Aandeel depositie	Streefwaarde te behalen depositiereductie in mol (t.o.v. AERIUS 2020)		
		2025	2030	2035
buitenland	28%	71	85	113
landbouw	34%	84	101	135
ammoniak van zee	5%	12	14	19
overige sectoren	12%	30	36	48
wegverkeer	9%	23	28	37
scheepvaart	5%	13	15	20
industrie	4%	11	13	18
vervoer en overig verkeer	2%	5,9	7,1	9,4

## Schoorlse Duinen

Sector	Aandeel depositie	Streefwaarde te behalen depositiereductie in mol (t.o.v. AERIUS 2020)		
		2025	2030	2035
buitenland	35%	104	173	225
landbouw	23%	70	117	152
ammoniak van zee	21%	64	107	138
overige sectoren	7%	22	36	47
wegverkeer	4%	13	22	29
scheepvaart	5%	15	26	34
industrie	3%	7,5	13	16
vervoer en overig verkeer	1%	4	6,6	8,6

## Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder

Sector	Aandeel depositie	Streefwaarde te behalen depositiereductie in mol (t.o.v. AERIUS 2020)		
		2025	2030	2035
buitenland	30%	91	91	107
landbouw	29%	87	87	101
ammoniak van zee	5%	14	14	16
overige sectoren	17%	50	50	59
wegverkeer	7%	22	22	25
scheepvaart	5%	15	15	17
industrie	5%	15	15	17
vervoer en overig verkeer	2%	6,7	6,7	7,8



# Provincie Noord-Holland

## Zwanenwater & Pettemerduinen

Sector	Aandeel depositie	Streefwaarde te behalen depositiereductie in mol (t.o.v. AERIUS 2020)		
		2025	2030	2035
<b>buitenland</b>	37%	92	92	147
<b>landbouw</b>	21%	52	52	83
<b>ammoniak van zee</b>	24%	60	60	95
<b>overige sectoren</b>	6%	16	16	25
<b>wegverkeer</b>	4%	10	10	17
<b>scheepvaart</b>	5%	13	13	20
<b>industrie</b>	2%	5,4	5,4	8,6
<b>vervoer en overig verkeer</b>	1%	3	3	4,8